

JUHENDMATERJAL nr 2

Mis on eetikakoodeksi jõustamise süsteemi nn rohujuure tasand ehk nõukoda? Nõukoja moodustamise esmased juhised

Prof Halliki Harro-Loit ja TÜ eetikakeskuse töörühm

Eetikakoodeksi rakendussüsteemi esimese astme toimimise kõige olulisem osa on inimeste grupp (nõukoda, arutluskogu, töörühm), kelle poole töötajad, lapsevanemad, õpilased jne saavad pöörduda. Siinne juhend koosneb kolmest osast.

Esiteks toome välja põhipunktid, mida nõukoja eesmärkide seadmisel silmas pidada. Teiseks kirjeldame nõukoja toimimispõhimõtteid. Need juhised on küllaltki standardsed, sellegipoolest on iga konkreetse nõukoja eesmärgid ja funktsioon asutuse enda otsustada, sest nt väikese kogukonnaga organisatsiooni vajadused ja probleemid võivad erineda suure haridusasutuse vajadustest. Kolmas juhendi osa aga markeerib ära teemad, mida on oluline läbi mõelda nõukoja koosseisu ja liikmete osas.

I Nõukoja eesmärkide määratlemine

Iga konkreetse nõukoja eesmärgid ja funktsiooni määrab haridusasutus vastavalt oma vajadustele.

Näidis:

1. Anda nõu, kui haridusasutuse kogukonna liikmetel tekivad küsimused ja kahtlused, kas üks või teine olukord vajaks õpetajaeetika osas läbi arutamist.
2. Toetada abipalujat, kui abisoo on selgesti formuleeritud ja nõukojal on võimalik abi pakkuda analüüsi, kaalutlemise ja vahendamise kaudu. Vt ka juhendmaterjali nr 3 „Nõukoja protseduurireeglid“.
3. Vastata kaebustele, mille esitab haridusasutuse kogukonna liige (õpetaja, õpilane, tugitöötaja, asutusepidaja, lapsevanem).
4. Arendada õpetaja eetikakoodeksi tõlgendamise oskusi haridusasutuse kogukonnas (eetiliste dilemmade märkamise oskust, väärtuste ja tegevuspõhimõtete tõlgendamist, kaalutlemist, eetilise hinnangu ja otsustuse tegemist). Vt ka juhendmaterjali nr 1 „Eetikakoodeksi rakendussüsteemi viis pädevust“.
5. Arendada juhtumi menetlemise oskusi haridusasutuse kogukonnas ja arendada juhtumipõhisel viisil (juhtumeid kogudes ja vajadusel pseudonüümides¹) menetlemise protsessi konkreetse asutuse vajadustele vastavaks.
6. Hoida õpetaja eetikakoodeksi tõlgendamist, eetiliste otsustuskohtade ja arutelude olulisust päevakajalisena, korraldades selleks vähemalt kord aastas haridusasutuse väärtuskultuuri ja õpetaja eetikakoodeksi juhtumipõhise tõlgendamise seminari.
7. Lisaks õpetaja eetikakoodeksi tõlgendamisele arvestada ja arendada teisi haridusasutuses kehtivaid hea tava norme.

II Nõukoja toimimise põhimõtted

Iga konkreetse nõukoja toimimispõhimõtted määrab haridusasutus vastavalt oma vajadustele.

Näidis:

1. Nõukogu toetab konstruktiivse kriitika andmise ja vastuvõtmise oskusi viisil, **et inimesed ei saaks haiget**.
2. Nõukoda lähtub põhimõttest „**vead on õppimiseks**“ ehk jõustab mõtlemisviisi, kus kogukond arutleb ja taunib väärkäitumist, siis kui see on igati põhjendatud.
3. **Nõukoja suhtlusviis on dialoog**, mis põhineb ausal, avatud ja empaatilisel kuulamisel ning täpsustavate küsimuste esitamisel. Eesmärk on kaalutletud argumentidega esitatud otsustus, mis on suunatud mitte karistamisele, vaid refleksioonile ja arengule, samuti rollide ja huvide konfliktide deklareerimisele.

III Nõukoja loomise ja liikmete osalemise, ülesannete ning vastutuse alused

Nõukoja moodustab haridusasutuse juht. Soovitame, et juht ei oleks ise nõukoja hääleõiguslik liige, kuid, eriti esimese aasta jooksul, osaleks nõukoja aruteludel. Nõukojal peab olema sekretär, kellel on sarnaselt nõukoja liikmetele konfidentsiaalsuse hoidmise kohustus. Nõukoda peab läbi mõtlema, kas ja kuidas see amet roteerub. Oluline on leppida kokku, kas ja milline osa nõukoja arutlustest haridusasutuse kogukonnale avalikustatakse ning kas ja mida arhiveeritakse.

Nõukoja moodustamisel tuleb haridusasutusel arutada ja otsustada:

- 1) Nõukoja liikmete arv: soovituslik 3–9 liiget.
- 2) Nõukoja liikmete valimise kord: motivatsiooniavalduse põhine konkurss või osapoolte esindajate määramine juhi poolt.
- 3) Nõukoja liikmete rotatsioon (soovitav järkjärguliselt, et säiliks ja kasvaks kogutud teadmine).
- 4) Nõukoja liikmete osalemise alus, mis on motivatsioon ja kohustused (sh konfidentsiaalsuslepe juhtumite arutamisel).